

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av partilagen och lagen om kandidaters valfinansiering

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av partilagen och lagen om kandidaters valfinansiering (RP 73/2015 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för betänkande och till revisionsutskottet för utlåtande.

Motion

I samband med propositionen har utskottet behandlat

- Lagmotion LM 27/2015 rd Olli-Poika Parviainen gröna Lagmotion med förslag till lag om ändring av 9 § i partilagen.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- revisionsutskottet ReUU 4/2015 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Heini Huotarinen, justitieministeriet
- regeringssekreterare Heidi Viitala, Statsrådets kansli
- ledande lagstiftningsexpert Kaj von Hertzen, Statens revisionsverk
- direktör Markku Jokisipilä, centret för riksdagsforskning vid Åbo universitet
- professor Mikael Hidén
- minister Lauri Tarasti
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Betänkande GrUB 9/2015 rd

PROPOSITIONEN OCH MOTIONEN

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen ändringar i partilagen och lagen om kandidaters valfinansiering.

Tillsynen över användningen av statsunderstöd (partistöd) som betalas med stöd av partilagen ska enligt förslaget överföras från justitieministeriet till Statens revisionsverk. Partistöd kan i fortsättningen förutom till riksdagspartier även betalas till partier som får ett nationellt understöd på minst två procent i riksdagsvalet. Även om ett parti som får partistöd inte har fått ett enda mandat i riksdagen vid två på varandra följande riksdagsval ska partiet enligt förslaget inte avföras ur partiregistret.

Ur partilagen stryks enligt förslaget bestämmelserna om att fördelningsgrunden för partistöd ska justeras om minst hälften av de riksdagsledamöter som företräder ett parti avstår från att företräda detta parti i riksdagen.

Vidare föreslås det att Statens revisionsverks rätt till revision vid presidentval utvidgas till att omfatta stödföreningarna. Skyldigheten att redovisa valfinansieringen vid Europaparlamentsval utvidgas så att även en andre ersättare blir redovisningsskyldig.

Propositionen syftar till att förtydliga valfinansieringslagstiftningen, öka valfinansieringens transparens, främja oberoendet vid tillsynen och stärka den ekonomiska ställningen för partier som fått mindre understöd i valet.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2016.

Lagmotionen

I lagmotion LM 27/2015 rd föreslås det att alla de partier i partiregistret ska få partistöd som deltagit i det senaste riksdagsvalet och då fått minst 0,5 procent av alla röster. Stödets storlek ska bestämmas i direkt proportion till det röstetal ett parti fått i valet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Riksdagen förutsatte i sitt ställningstagande den 11 februari 2014 med anledning av revisionsutskottets betänkande (ReUB 9/2013 rd) att statsrådet vidtar åtgärder och utreder behovet av att revidera val- och partifinansieringen. Med anledning av riksdagens ställningstagande tillsatte justitieministeriet en parlamentarisk arbetsgrupp den 21 november 2014 för att utreda en revidering av lagstiftningen om val- och partifinansiering. Arbetsgruppens uppdrag var att utarbeta ett förslag till hur revisionsutskottets förslag och eventuella andra förslag till utveckling av val- och partifinansieringen lämpligen kan genomföras. Därtill skulle arbetsgruppen bedöma möjligheterna

Betänkande GrUB 9/2015 rd

att genomföra de rekommendationer om val- och partifinansiering som OSSE:s (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) lämnade Finland 2011 och vid behov lägga fram förslag till hur de ska genomföras. Arbetsgruppen lämnade sitt enhälliga betänkande till justitieministeriet den 22 april 2015 (Justitieministeriet, Betänkanden och utlåtanden 29/2015).

Det som regeringen nu föreslår bygger på den parlamentariska arbetsgruppens förslag, med undantag för det förslag om att ändra partilagen som finns inskrivet i regeringsprogrammet (Lösningar för Finland, Strategiskt program för statsminister Juha Sipiläs regering 29.5.2015). Det förslaget går ut på att fördelningsgrunden för partistödet inte justeras även om minst hälften av de riksdagsledamöter som företräder ett parti under tiden mellan riksdagsval avstår från att i riksdagen företräda detta parti.

Propositionen syftar till att förtydliga valfinansieringslagstiftningen, göra valfinansieringen mer öppen för insyn, främja tillsynens oavhängighet och stärka den ekonomiska ställningen för partier som fått mindre understöd i valet.

Utskottet vill understryka vikten av mångfald i den demokratiska debatten och av öppenhet och insyn när det gäller parti- och kandidatfinansiering. Öppna och ärliga val är hörnstenen i en fungerande västerländsk demokrati. Ett centralt element i öppenheten och insynen är att väljarna får veta varifrån partier och andra som ställer upp kandidater har fått betydande bidrag till sin kampanj (se GrUB 2/2009 rd, s. 3). En sådan öppenhet bidrar också till att göra de institutioner som väljs genom val mer acceptabla (se GrUB 3/2010 rd).

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande synpunkter och ändringsförslag.

Bättre ställning för partier som inte får plats i riksdagen

Propositionen syftar bland annat till att förbättra den ekonomiska ställningen för partier som fått litet understöd i val. Därför föreslås det att partistödet utvidgas och även kan gälla partier som inte kommer in i riksdagen, förutsatt att deras nationella understöd i riksdagsvalet når upp till minst två procent. Enligt förslaget ska dessutom ett parti som får partistöd inte längre avföras ur partiregistret även om det inte fått ett enda mandat i riksdagen vid två på varandra följande riksdagsval.

I rekommendationerna från ODIHR från 2011 sägs det att den demokratiska debatten och mångfalden kan komma att begränsas av att partistödet begränsas till riksdagspartier (rekommendation 8). Enligt Venedigkommissionens och OSSE:s riktlinjer för partilagstiftning är det bra för den politiska mångfalden om det politiska understöd som krävs för offentligt bidrag är mindre än en parlamentsplats.

Utskottet anser att det är positivt för mångfalden i den politiska debatten och de politiska alternativ som väljarna erbjuds om partistödet utvidgas till partierna utanför riksdagen. Vårt valsysteem kan ge upphov till relativt höga dolda röstspärrar, särskilt i små valkretsar. Det innebär att små

Betänkande GrUB 9/2015 rd

partier i allmänhet och nya partier som försöker få ett första riksdagsmandat i synnerhet får det svårare att hävda sig.

Den gräns som regeringen föreslår, ett nationellt understöd på två procent, är tämligen hög. I praktiken har det gått att uppnå ett riksdagsmandat också med ett betydligt lägre understöd än två procent.

Med andra ord kommer förslaget i praktiken inte särskilt ofta att leda till situationer där partistöd också betalas till partier utanför riksdagen. I lagmotion LM 27/2015 rd föreslås 0,5 procent som gräns för det nationella understödet, och enligt vad experter bedömer skulle den gränsen kunna fungera bättre om målet är att stödet också ska gälla partier som varit nära att få plats i riksdagen. Utskottet anser att den ändring av partilagen som propositionen innebär är principiellt viktig när det gäller att främja en demokratisk debatt och demokratisk mångfald, trots att förändringen i praktiken kan förbli liten.

Överföring av tillsynen över partistödet till statens revisionsverk

I propositionen föreslås det att uppgiften att utöva tillsyn över partistödet enligt 9 e § i partilagen överförs från justitieministeriet till statens revisionsverk. Enligt propositionsmotiven bildar övervakningen av användningen av statsunderstödet till partierna redan för närvarande en naturlig uppgiftshelhet tillsammans med revisionsverkets övriga tillsynsuppgifter gällande partiernas användning av medlen. Ändringen motiveras med att tillsynen blir mer oavhängig och neutral när statens revisionsverk blir tillsynsmyndighet i stället för det politiskt ledda justitieministeriet. Ändringen anses också förebygga överlappande tillsynsuppgifter hos myndigheterna och därmed lätta upp förvaltningen.

Enligt det gällande 9 e § 2 mom. i partilagen ska statens revisionsverk övervaka att ett parti, partinära sammanslutningar och i understödsbeslutet avsedda föreningar (tillsynsobjekt) i sin verksamhet iakttar den lagens bestämmelser om bidrag, redovisning av kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen samt utarbetande och inlämnande av anknytande handlingar och uppgifter. Vid fullgörandet av denna uppgift kan verket granska tillsynsobjektets bokföring och medelsanvändning och vid behov uppmana tillsynsobjektet att fullgöra de skyldigheter som följer av partilagen. Till den del tillsynen inte ska skötas av statens revisionsverk är det enligt 1 mom. i den paragrafen justitieministeriet som övervakar användningen av statsunderstöd och iakttagandet av lagen.

Förslaget är konstitutionellt betydelsefullt med tanke på 90 § 2 mom. i grundlagen. Enligt det momentet finns för revisionen av statsfinanserna och iakttagandet av statsbudgeten i anknytning till riksdagen statens revisionsverk, som är oavhängigt. Närmare bestämmelser om revisionsverkets ställning och uppgifter utfärdas genom lag.

Enligt förarbetena till grundlagen (RP 1/1998 rd, s 142/II) hör till oberoendet bl.a. att revisionsverket ska kunna utföra sin uppgift oberoende och opartiskt i synnerhet i förhållande till dem som granskas, dvs. närmast den verkställande makten, men också i förhållande till lagstiftaren och politiska intressesfärer.

Betänkande GrUB 9/2015 rd

Även om uppgiften att övervaka användningen av partistöd inte gäller tillsynen av statens finansförvaltning och statsbudgeten har uppgifterna — särskilt med hänsyn till att den politiska ordningen i Finland bygger på ett flerpartisystem — ett sådant samband med de olika statsorganens verksamhet att ett uppdrag av detta slag kan anförtros statens revisionsverk trots 90 § 2 mom. i grundlagen (se GrUB 3/2010 rd och GrUB 2/2009 rd). En annan sak som talar för att överföra tillsynen över partistödet från justitieministeriet till revisionsverket är att tillsynen kan bli mer oberoende och opartisk. Uppgiften kommer heller inte att äventyra revisionsverkets oavhängighet eller att öka verkets uppgiftsbörda så pass mycket att den skulle utgöra ett problem när revisionsverket ska fullgöra sin huvudsakliga uppgift enligt 90 § 2 mom. i grundlagen. Utskottet anser att förslaget inte är något problem med avseende på 90 § 2 mom. i grundlagen.

Förslaget behövs och fyller sitt syfte, menar utskottet, och ändringen kommer att effektivisera tillsynen över partistödet och att främja tillsynens oberoende och opartiskhet.

Utvidgning av skyldigheten att redovisa valfinansiering

Enligt förslaget ska statens revisionsverks rätt till revision vid presidentval utvidgas till att omfatta stödföreningarna. Denna utvidgning är ändamålsenlig eftersom tillsynen då omfattar de aktörer som de facto genomför presidentvalskampanjerna, menar regeringen. Det föreslås också att skyldigheten att redovisa valfinansieringen vid Europaparlamentsval ska utvidgas till att omfatta även den andra ersättaren. Enligt motiveringen kommer ändringarna att öka öppenheten kring valfinansieringen.

Utskottet anser det vara viktigt att också presidentkandidaternas stödföreningar ingår i revisionsverkets rätt till revision. Det innebär nämligen att tillsynen avser de som faktiskt ansvarar för organiseringen av kampanjfinansieringen och att risken minskar för att valpengarnas ursprung fördunklas. Vidare välkomnar utskottet att redovisningsskyldigheten utvidgas till den andra ersättaren i Europaparlamentsval, eftersom också den som är på andra reservplats mycket väl kan komma att bli kallad till Europaparlamentet när invalda byter uppgifter. Det föreslagna ändringarna gör valfinansieringen mer öppen för insyn, skingrar misstankar om att kandidaterna kan ha kopplingar som äventyrar deras oberoende och ökar förtroendet för att den offentliga maktutövningen är opartisk.

Enhetliga förfaranden för redovisning av valfinansiering

Revisionsutskottet fäster i sitt utlåtande grundlagsutskottets uppmärksamhet vid 8 § 3 mom. i lagen om kandidaters valfinansiering och föreslår att grundlagsutskottet ska överväga om det bör skapas ett enhetligt förfarande för att genomföra skyldigheten att föra anteckningar vid riksdagsval och Europaparlamentsvalet i form av ett kampanjkonto eller något annat lättare förfarande för den redovisningsskyldige. Det skulle enligt revisionsutskottet stärka förtroendet för att redovisningen är riktig och tillräcklig, men samtidigt inte vara ett alltför belastande tilläggskrav för dem som kandiderar. I jämförelse med nuläget skulle det ge revisionsverket möjligheter att ge alla redovisningsskyldiga samma anvisningar redan under kampanjens gång i stället för att begära specifika uppgifter först efter valet.

Betänkande GrUB 9/2015 rd

Revisionsutskottet hänvisar i sitt utlåtande till revisionsverkets uppfattning, dvs. att det krävs lagändringar om man vill skapa enhetliga förfaranden i fråga om de redovisningsskyldigas skyldighet att föra anteckningar om kampanjerna. Revisionsverket ser det inte som behövligt att göra förfarandena enhetliga för kommunalvalens del, men däremot att det finns ett behov av enhetliga förfaranden när det gäller val till Europaparlamentet och riksdagsval.

Redan år 2013 föreslog revisionsutskottet i det betänkande (ReUB 9/2013 rd) som är utgångspunkt för den nu aktuella propositionen att de redovisningsskyldiga skulle vara förpliktade att göra anteckningar eller att använda ett separat kampanjkonto. Utskottet motiverade sitt förslag med öppenhet och insyn och ansåg "att de anmälningsskyldiga ska vara skyldiga att göra anteckningar om inkomster och utgifter i fråga om valfinansieringen eller att de anmälningsskyldiga ska använda ett separat kampanjkonto och spara handlingarna en viss tid. Revisionsverket ska kunna be att få se dokumenten. Det bidrar till att stärka förtroendet för anmälningarnas riktighet och tillräcklighet, men skulle inte vara ett överdrivet tilläggskrav för de som ställer upp som kandidater."

Den arbetsgrupp som beredde propositionen tyckte emellertid att ingen lagändring behövs i detta avseende eftersom en skyldighet att föra anteckningar enligt dess mening redan nu finns inbakad i 8 § 3 mom. i lagen om kandidaters valfinansiering. Momentet har följande lydelse: "På begäran ska den redovisningsskyldiga genom kampanjkoutdrag eller på något annat liknande sätt lämna uppgifter och dokumentation som kompletterar redovisningen och kan vara nödvändiga när det kontrolleras om redovisningen är riktig och tillräcklig." Arbetsgruppen ansåg att det inte behövs fler skyldigheter i anslutning till en kandidatur, i synnerhet inte vid kommunalval. Skyldigheten att använda ett kampanjkonto skulle gälla alla kandidater eftersom de redovisningsskyldiga bestäms när valresultatet har blivit offentliggjort. Arbetsgruppen anser att det inte bör finnas alltför stor variation i reglerna för hur finansieringen ska antecknas vid olika val eftersom en sådan variation skapar problem i den konkreta verksamheten.

Grundlagsutskottet ser det som ytterst angeläget att val- och partifinansieringen är öppen och överskådlig. Men liksom arbetsgruppen anser utskottet att fler skyldigheter kan leda till svårigheter att få folk att kandidera, särskilt i kommunalval. Samtidigt vore det angeläget att ha så enhetliga regler som möjligt för de olika valen. Därför har utskottet stannat för att rekommendera att statens revisionsverk försöker uppnå enhetliga förfaranden genom anvisningar som delges kandidaterna i ett så tidigt skede som möjligt när en valkampanj inleds.

Det är viktigt att kandidaterna har separata bankkonton för valkampanjen i samband med riksdagsval och Europaparlamentsval och att de vet hur kampanjrelaterade kvitton ska sparas. Även om kandidaterna inte är bundna av sådana anvisningar anser utskottet att det går att nå goda resultat i fråga om enhetliga förfaranden om anvisningarna skickas till kandidaterna i tillräckligt god tid.

Statens revisionsverk fastställer anvisningar för redovisning av valfinansieringen separat för varje val omkring sex månader före valdagen och offentliggör dem på Finlex och sin webbplats. Problemet har varit att anvisningarna inte tycks nå ut till alla kandidater i tid. Därför vill utskottet särskilt understryka hur viktiga de partier som ställer upp kandidater är när det gäller att se till att kandidaterna delges anvisningarna omedelbart i början av valrörelsen allt eftersom kandidatnomineringen framskrider. Revisionsverket har inga möjligheter att skicka anvisningarna till kan-

Betänkande GrUB 9/2015 rd

didaterna före de officiellt fastställts, dvs. omkring en månad före respektive val. I det skedet kan en stor del av valfinansieringen redan ha skaffats.

Utskottet anser det vara viktigt att regeringen följer hur väl revisionsverket lyckas förenhetliga förfarandena med hjälp av anvisningar och att den vid behov tar fram ett förslag till översyn av lagen om kandidaters valfinansiering till denna del.

Allmän tillsyn över hur partilagen följs

Enligt den gällande 9 e § i partilagen ska justitieministeriet övervaka användningen av partistödet, men dessutom också allmänt hur partilagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den iakttas. Denna allmänna tillsynsuppgift ska inte överföras till statens revisionsverk, men den ska heller inte kvarstå hos justitieministeriet. Propositionen innehåller ingen motivering till att bestämmelsen om den allmänna tillsynen utgår ur lagen.

Enligt inhämtade upplysningar har justitieministeriets tillsynsuppgift enligt 9 e § i praktiken gällt dels användningen av understödet, dels uppgifterna enligt 1—7 a § i partilagen. Syftet med den föreslagna ändringen är inte att ändra justitieministeriets roll i fråga om denna tillsyn.

Det är enligt utskottets mening inte motiverat att överföringen av tillsynen över användningen av partistödet från justitieministeriet till revisionsverket åtföljs av en till vissa delar minskande tillsyn över partierna. Utskottet föreslår att 9 e § i partilagen fortsatt ska innehålla bestämmelsen om att justitieministeriet övervakar iakttagandet av partilagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den, till den del tillsynen inte ska skötas av statens revisionsverk.

DETALJMOTIVERING

Lag om ändring av partilagen

6 §. Avförande av ett parti ur registret. Enligt propositionsmotiven ska 6 § ändras så att ett parti som fått ett understöd på minst två procent av rösterna i hela landet i riksdagsval inte avförs ur partiregistret. Paragrafen är dock formulerad på ett sätt som kan leda till att också ett parti som fått riksdagsmandat kan avföras ur partiregistret, om det inte har fått minst två procent av rösterna i hela landet. Enligt uppgift är detta inte avsikten. Utskottet föreslår att ordalydelsen korrigeras till den delen.

8 b §. Begränsningar i fråga om bidrag. Enligt 5 mom. ska ett parti och en partiförening se till att det av sådan avgiftsbelagd reklam som ingår i valkampanjen eller är avsedd att stödja den framgår vem som betalar reklamen ("maksajan nimi"). Utskottet föreslår att den finska språkdräkten i 4 § 5 mom. i lagen om kandidaters valfinansiering ändras så att uttrycket som beskriver den som betalar reklamen i fråga om avgiftsbelagd reklam är "mainoksen maksaja" i stället för "mainoksen maksajan nimi". Samma ändring föreslås i 8 b § 5 mom. i partilagen. Samtidigt vill utskottet upprepa vad det sagt tidigare, dvs. att om ett parti själv betalar reklamen, räcker det med att partiets namn är tydligt utsatt i reklamen (se GrUB 3/2010 rd, detaljmotiveringen till 8 b § i partilagen).

Betänkande GrUB 9/2015 rd

9 §. Statsunderstöd. Utskottet föreslår en språklig ändring i 5 mom.

9 d §. Inlämnande av bokslutshandlingar. Utskottet föreslår en språklig korrigerings av den finska ordalydelsen i 2 mom.

9 e §. Tillsyn. Utskottet hänvisar till sin allmänna motivering och föreslår ett nytt 5 mom. enligt vilket justitieministeriet ska övervaka iakttagandet av partilagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den, till den del tillsynen inte ska skötas av statens revisionsverk.

Lag om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering

4 §. Begränsningar i fråga om kandidaters valfinansiering. Enligt 5 mom. ska en kandidat, en kandidats stödgrupp och någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten se till att det av sådan avgiftsbelagd reklam som ingår i valkampanjen eller är avsedd att stödja den framgår vem som betalar reklamen. Utskottet föreslår att momentets finska språkdräkt ändras så att uttrycket som beskriver den som betalar reklamen i fråga om avgiftsbelagd reklam är "mainoksen maksaja" i stället för "mainoksen maksajan nimi". Samtidigt vill utskottet upprepa vad den sagt tidigare, dvs. att det också i fråga om en enskild kandidats valreklam räcker att kandidatens namn tydligt framgår av reklamen, om han eller hon själv betalar för den (se GrUB 3/2010 rd, detaljmotiveringen till 4 § i lagen om kandidaters valfinansiering).

5 §. Redovisningsskyldighet. I propositionen föreslås det att ett 2 mom. fogas till paragrafen. Där föreskrivs det att stödföreningar vid presidentval är skyldiga att lämna uppgifter till den som de facto är redovisningsskyldig, i detta fall till det parti eller den valmansförening som har ställt upp presidentkandidaten. Den som ska redovisa för valfinansieringen är enligt förslaget "i 2 § 2 mom. 2 punkten avsedda stödföreningar". I den punkten nämns emellertid inga stödföreningar, utan den bestämmelsen gäller bidrag som "kandidaten, kandidats stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten" har fått. Utskottet föreslår att 5 § 2 mom. preciseras genom att ersätta "stödföreningar" med "stödgrupper till en kandidat". Syftet med ändringen är dock inte att ändra sakinnehållet och därmed gäller det nya 2 mom. också stödföreningar.

Lagmotionen

Grundlagsutskottet har behandlat ärendet utifrån propositionen och föreslår endast smärre ändringar och preciseringar. Det sätt att fördela partistödet som föreslås i lagmotion LM 27/2015 rd avviker väsentligt från propositionen och därmed föreslår utskottet att lagmotionen avslås.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 73/2015 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Betänkande GrUB 9/2015 rd

Riksdagen förkastar lagförslaget i lagmotion LM 27/2015 rd.

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av partilagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i partilagen (10/1969) den finska språkdräkten i 2 och 3 § **och i 8 b § 5 mom.**, samt 6, 9, 9 d, 9 e och 11 §, sådana de lyder, den finska språkdräkten i 2 och 3 § samt 6 § i lag 372/2012 och **den finska språkdräkten i 8 b § 5 mom. samt** 9, 9 d, 9 e och 11 § i lag 683/2010, som följer:

6 §

Avförande av ett parti ur registret

Ett parti som inte har fått någon av sina kandidater invald **och** som inte **heller** fått minst två procent av rösterna i hela landet i senaste eller närmast föregående riksdagsval, avförs ur registret. Ett parti avförs också ur registret om partiet har upphört att vara en registrerad förening.

Ett parti kan avföras ur registret också på egen ansökan.

9 §

Statsunderstöd

Inom ramen för statsbudgeten kan ett parti som är företrätt i riksdagen beviljas understöd för sin i stadgarna och i det allmänna programmet angivna offentliga verksamhet. Understödet fördelas mellan partierna i förhållande till det antal riksdagsmandat de fått vid senaste riksdagsval. En del av understödet till ett parti kan anvisas för stödjande av någon annan förenings verksamhet.

Berättigat till understöd är också ett annat parti än de som åsyftas i 1 mom., om en eller flera riksdagsledamöter som vid senaste riksdagsval valdes in från en gemensam lista eller en valmansförenings lista har meddelat riksdagens talman att de vill företräda partiet i fråga och detta fortsätter den politiska verksamhet som påbörjades av den väljargrupping som lämnade in den gemensamma listan eller bildade valmansföreningen. En förutsättning är dock att partiet inte har införts i partiregistret före den i vallagen (714/1998) angivna dag då justitieministeriet för nämnda

Betänkande GrUB 9/2015 rd

val senast ska meddela valkrets nämnderna vilka partier som är införda i partiregistret. När understödet delas ut ska de fördelningsgrunder som nämns i 1 mom. iaktas i tillämpliga delar.

Rätt till understöd har utöver de partier som avses i 1 och 2 mom. även partier som vid senaste riksdagsval fått minst två procent av rösterna i hela landet. Understödet till ett sådant parti uppgår till en tredjedel av det som beviljas ett i 1 mom. avsett parti för ett riksdagsmandat.

Statsrådet beviljar understöd på ansökan. Understödet betalas ut av statsrådets kansli.

På beviljande, utbetalning, och användning och tillsyn av understödet samt på tillsynen över det ska i övrigt utöver denna lag tillämpas vad som föreskrivs i statsunderstödslagen (688/2001).

9 d §

Inlämnande av bokslutshandlingar

Ett parti ska till Statens revisionsverk lämna in partiets och i understödsbeslutet avsedda föreningars revisionsberättelse, verksamhetsberättelse och balansbok samt de redovisningar och uppgifter som anges i 9 a § 1 mom. Föreningar som avses i understödsbeslutet ska för ändamålet lämna in motsvarande handlingar och uppgifter till det berörda partiet. Handlingar och uppgifter som gäller partiet ska lämnas in inom tre månader från det att partiets bokslut har fastställts. Handlingar och uppgifter som gäller föreningar som avses i understödsbeslutet ska lämnas in inom en månad från det att föreningens bokslut har fastställts.

En sammanslutning eller stiftelse som anmäls vara en partinära sammanslutning ska inom tre månader från det att sammanslutningens eller stiftelsens bokslut har fastställts till Statens revisionsverk lämna in sin revisionsberättelse, verksamhetsberättelse och balansbok samt en specifikation som avses i 9 a § 2 mom. och ett utlåtande som avses i 9 c § 3 mom. En sammanslutning eller stiftelse vars fond har anmäls vara en partinära sammanslutning ska lämna in motsvarande handlingar inom tre månader från det att sammanslutningens eller stiftelsens bokslut har fastställts.

Statens revisionsverk meddelar närmare föreskrifter om inlämnandet av handlingar och uppgifter.

9 e §

Tillsyn

Statens revisionsverk ska övervaka användningen av det understöd som avses i 9 § samt att ett parti, partinära sammanslutningar och i understödsbeslutet avsedda föreningar (*tillsynsobjekt*) i sin verksamhet iakttar denna lags bestämmelser om bidrag, redovisning av kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen samt utarbetande och inlämnande av anknytande handlingar och uppgifter. Vid fullgörandet av denna uppgift kan verket granska tillsynsobjektets bokföring och medelsanvändning och vid behov uppmana tillsynsobjektet att fullgöra de skyldigheter som följer av denna lag.

Statens revisionsverk får vid vite förplikta tillsynsobjektet att fullgöra sin skyldighet, om handlingar eller uppgifter trots uppmaning från verket inte lämnas in, rättas eller kompletteras eller det inte visas att handlingarna eller uppgifterna är riktiga och tillräckliga och försummelsen enligt en helhetsbedömning är väsentlig. Vitet döms ut av den vitesnämnd som avses i 15 § i lagen om statens revisionsverk (676/2000). Föreläggandet och utdömandet av vite får överklagas hos högsta

Betänkande GrUB 9/2015 rd

förvaltningsdomstolen genom besvär enligt vad som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Bestämmelser om den tillsyn som statens revisionsverk utövar finns i övrigt i lagen om statens revisionsverk.

Statens revisionsverk ska årligen lämna riksdagen en berättelse om sin tillsyn över att denna lag iakttas.

Justitieministeriet ska övervaka iakttagandet av denna lag och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den, till den del tillsynen inte ska skötas av statens revisionsverk.

11 §

Återkrav

Statens revisionsverk kan bestämma att utbetalningen av understöd som avses i 9 § ska upphöra och att understöd eller en del av det som redan betalats ut ska återkrävas enligt vad som i statsunderstödslagen bestäms om återkrav. Det kan dock bestämmas att utbetalningen ska upphöra eller att understöd som redan betalats ut ska återkrävas helt eller delvis också i fråga om ett parti som väsentligen försummar en skyldighet som det har enligt denna lag. Om den försumlige är någon annan förening som avses i understödsbeslutet, får upphörandet med utbetalning av understöd eller återkravet gälla bara den del av understödet som anvisats den föreningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På tillsynen över användningen av partiernas statsunderstöd i fråga om år 2015 tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag

om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009) den finska språkdräkten i 1, 4, 6 och 9 § och i 12 § 2 mom., samt 5 och 10 §, av dem den finska språkdräkten i 4 och 6 § och i 12 § 2 mom. sådana de lyder i lag 684/2010, som följer:

Betänkande GrUB 9/2015 rd

5 §

Redovisningsskyldighet

Skyldiga att redovisa sin valfinansiering är

- 1) vid riksdagsval de som valts till riksdagsledamöter och de som utses till ersättare när valresultatet fastställs,
- 2) vid presidentval de partier eller de valombud för valmansföreningar som ställt upp kandidater, eller valombudens ersättare,
- 3) vid kommunalval de som valts till fullmäktigeledamöter och de som valts till ersättare,
- 4) vid Europaparlamentsval de som valts till ledamöter av Europaparlamentet och de som utses till ersättare när valresultatet fastställs samt den kandidat som är följande i den namnserie som avses i 91 § i vallagen (714/1998).

I 2 § 2 mom. 2 punkten avsedda **stödgrupper till en kandidat** eller andra sammanslutningar som uteslutande arbetar för att stödja en kandidat är vid presidentval skyldiga att lämna uppgifter och dokumentation som avses i 8 § 3 mom. till den redovisningsskyldige.

10 §

Statens revisionsverks tillsynsuppgifter

Statens revisionsverk ska övervaka att skyldigheten att redovisa valfinansieringen fullgörs. I detta syfte ska revisionsverket

- 1) kontrollera om samtliga redovisningsskyldiga lämnat redovisning enligt denna lag,
- 2) utan dröjsmål offentliggöra samtliga redovisningar som inkommit, och
- 3) sedan det granskat redovisningarna vid behov uppmana redovisningsskyldiga att göra en ny redovisning, komplettera sin redovisning eller visa att redovisningen är riktig och tillräcklig.

Om en redovisningsskyldig trots uppmaning från Statens revisionsverk inte lämnar in någon redovisning enligt denna lag eller om det konstateras att redovisningen är uppenbart oriktig eller bristfällig på väsentliga punkter, får Statens revisionsverk vid vite förplikta den redovisningsskyldige att lämna in en redovisning eller rätta till felet eller bristen. Vitet döms ut av vitesnämnden enligt 15 § i lagen om statens revisionsverk (676/2000). Föreläggandet och utdömandet av vite får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen genom besvär enligt vad som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Den tillsyn som utövas av Statens revisionsverk upphör åtta månader efter det att valresultatet fastställts. Revisionsverket kan dock trots denna tidsfrist slutföra tillsyn som inletts innan tidsfristen gått ut. Statens revisionsverk ska separat för varje val lämna en berättelse till riksdagen om de redovisningar som tagits emot och om sin tillsyn över att redovisningsskyldigheten fullgörs.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 4.12.2015

Betänkande GrUB 9/2015 rd

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Annika Lapintie vänst
vice ordförande Tapani Tölli cent
medlem Maria Guzenina sd
medlem Anna-Maja Henriksson sv
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Antti Häkkänen saml
medlem Ilkka Kantola sd
medlem Kimmo Kivelä saf
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Markus Lohi cent
medlem Leena Meri saf
medlem Ville Niinistö gröna
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Wille Rydman saml
medlem Ville Skinnari sd
ersättare Mats Löfström sv.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.